

Магістр 2 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено особливості й основні проблеми обліку та звітності малих підприємств у контексті Податкового кодексу України, а також запропоновано деякі шляхи вирішення цих проблем на державному рівні управління обліковим процесом.

Аннотация. Исследованы особенности и основные проблемы учета и отчетности малых предприятий в контексте Налогового кодекса Украины, а также предложены некоторые пути решения этих проблем на государственном уровне управления учетным процессом.

Annotation. This article investigates the main characteristics and problems of accounting and reporting of small enterprises in the context of the Tax Code of Ukraine, and offers the ways of solving these problems at the state level of accounting process management.

Ключові слова: оподаткування, суб'єкт підприємницької діяльності, податок на доходи фізичних осіб.

Мале підприємництво виконує важливі соціально-економічні функції для розвитку суспільства. Становлення цивілізованого підприємництва є чинником стійкого економічного розвитку, а головне – пов'язане з досягненням якісно нового рівня життя. Сектор малого підприємництва – невід'ємний, об'єктивно необхідний елемент будь-якої розвиненої господарської системи, без якої економіка та суспільство не можуть нормально функціонувати й розвиватись. У країнах з ринковою системою господарювання малі підприємства є наймасовішою, найдинамічнішою і найгнучкішою формою ділового життя. Проте як важлива складова господарства України мале підприємництво ще не стало суттєвим чинником його перебудови, не активізувало виробничу та інноваційну діяльність. Діюча податкова система постійно вдосконалюється, що свідчить про намагання запровадити ефективно діючі відносини між державою і підприємствами, які поряд із формуванням бюджету забезпечували б стимулювання й розвиток виробництва. Однією з основних умов ефективної діяльності підприємства є своєчасність і правильність обліку господарських операцій та їх відображення у звітності. Правильний підхід до організації податкового обліку операцій платника податків є основою достовірного їх відображення в податковій звітності.

Податковий кодекс України, який набрав чинності 1 січня 2011 року, не тільки не вирішує ключових проблем податкової системи України, а й загрожує зникненню малого та середнього бізнесу в Україні, про що свідчать зауваження підприємців, науковців, фахівців – експертів із питань підприємництва, податкового права, бухгалтерського обліку та аудиту. Суперечливі нововведення Податкового кодексу становлять реальну загрозу для ефективного розвитку бізнесу в Україні. Отримано значну кількість пропозицій щодо змін до Податкового кодексу. Наявність таких реальних ситуацій обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Особливості обліку і звітності малих підприємств всебічно висвітлено у працях: Бланка А. І., Бризгаліна О. В., Вишневського В. П., Дем'яненка М. Я., Кірейцева Г. Г., Кіндрацької Л. М., Коцупатрого М. М. Крім того, на сьогоднішній день багато досліджень присвячено питанням диференціації бухгалтерського обліку та звітності для великих, середніх і малих підприємств. Проблемами розвитку та вдосконалення бухгалтерського обліку в Україні, його переходом на міжнародні стандарти займалися провідні вчені: Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Мних Є. В., Пархоменко В. М., Рудницький В. С., Сопко В. В., Чумаченко М. Г.

Так, К. Андрієвський удосконалив підхід до класифікації податкових режимів, виходячи із мети формування особистого характеру впливу на поведінку учасників податкових відносин [1]. М. Пожидаєва пропонує своє власне визначення єдиного податку, характеризує правовідносини, які виникають під час його справляння, вносить пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України шляхом внесення єдиного податку до загальної системи оподаткування та встановлення у системі оподаткування України поряд із загальнодержавними та місцевими податками і зборами консолідованих податків (єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок) [2]. У своїх дослідженнях О. Костенко пропонує при встановленні кількісного критерію визначення платників єдиного податку не виходити з визначення виручки як об'єкта оподаткування, а закріпити як критерій доходу від реалізації продукції, що дозволить врахувати не тільки грошові кошти, отримані на банківський рахунок чи в касу платника податку, але й доходи, отримані в натуральній формі [3].

Проте важливі питання щодо методології та організації бухгалтерського обліку в сучасних умовах як для великих підприємств, так і для малих залишаються відкритими. Незважаючи на те, що правові основи обліку і звітності малих підприємств уже досліджувались, ті зміни, що прийняті в рамках Податкового кодексу України, спричинили нову хвилю дискусій з приводу цього питання.

Обґрунтовано теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва

та впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, якою передбачено адаптацію національної нормативно-правової бази з питань бухгалтерського обліку для малого бізнесу до відповідних міжнародних стандартів.

Останнім часом спрощена система оподаткування зазнала суттєвих трансформацій, багато з яких не на користь суб'єктів господарювання. Податковим кодексом України змінено обмеження стосовно кількості осіб, що перебувають з фізичними особами – підприємцями – у трудових відносинах. Суттєві зміни запропоновано стосовно обмеження обсягу доходу, отриманого фізичними особами – підприємцями. Такий крок ще більше розширює обсяги тіньового сектору економіки, що змушує фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності – штучно зменшувати обсяги доходів. Не можна не погодитися з тими практиками, які вважають за необхідне використовувати як об'єкт оподаткування обсяг реалізації, а не дохід платника податку, як це передбачає норма ст. 292 Податкового кодексу, бо такий механізм розрахунку єдиного податку потребує значних витрат часу для обчислення податку та кваліфікованих спеціалістів, що будуть це здійснювати.

Групи платників єдиного податку наведені в таблиці.

Таблиця

Групи платників єдиного податку

Група платників єдиного податку	Умови
Перша група	Фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 150 000 грн
Друга група	Фізичні особи – підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: не використовують працю найманих осіб; кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб; обсяг доходу не перевищує 1 000 000 грн
Третя група	Фізичні особи – підприємці, які протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: не використовують працю найманих осіб; кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 20 осіб; обсяг доходу не перевищує 3 000 000 грн
Четверта група	Юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, які протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб; обсяг доходу не перевищує 5 000 000 грн
П'ята група	Фізичні особи – підприємці, які протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 20 осіб; обсяг доходу не перевищує 3 000 000 грн
Шоста група	Юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, які протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб; обсяг доходу не перевищує 20 000 000 грн Ставка податку для нових груп становить відповідно 7 % + ПДВ та 10 % без ПДВ

Податковим кодексом також визначається порядок бухгалтерського обліку для суб'єктів спрощеної системи оподаткування, зокрема запровадження журналу звітності, забезпечення простоти та доступності його заповнення суб'єктами спрощеної системи оподаткування, передано повноваження затвердження його форми з податкової служби уповноваженому урядовому органу з питань розвитку підприємництва.

Отже, враховуючи зміни, які внесено Законом, слід зауважити, що бухгалтерський облік так і не став єдиним обліком на теренах українського податкового простору, оскільки навіть при сплаті єдиного податку, що передбачає ведення спрощеного бухгалтерського обліку, юридичним та фізичним особам неодмінно доведеться вести податковий облік, особливості якого спричинені порядком обчислення об'єкта оподаткування.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Андрійський К. В. Спеціальні податкові режими : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право" / Андрійський Костянтин Віталійович. – Х., 20011. – 20 с. 2. Пожидаєва М. А. Правове регулювання єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва / М. А. Пожидаєва. – К., 2012. – 21 с. 3. Костенко О. О. Удосконалення державного податкового регулювання підприємницької діяльності / О. О. Костенко. – Донецьк, 2011. – 22 с. 4. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.